

Opis źródła:

W IV wieku n.e. Frankowie zamieszkiwali tereny wokół Kolonii po obu stronach Renu i u jego ujścia. Tych wokół Kolonii z czasem zaczęto nazywać Frankami Reńskimi, natomiast osiadłych u ujścia Renu, salickimi. Ci ostatni szybko, bo jeszcze pod koniec IV w., podporządkowali się władzy rzymskiej. Zajmowali się produkcją soli z odparowywanej wody morskiej. Miejsca, gdzie to wykonywano, nazywały się po łacinie *salinators*. Prawdopodobnie stąd wzięła się nazwa Frankowie salicy. W V w. wykorzystali oni fakt, że legiony rzymskie odeszły na wschód i osiedlili się na ziemiach między Arras i Cambrai. Za stolicę obrali sobie Tournai. To z ich arystokracji plemiennej wywodziła się pierwsza francuska dynastia królewska, czyli Merowingowie. „Prawo salickie” („*Lex Salica*”) to wczesnośredniowieczne prawo zwyczajowe Franków salickich, dotyczące głównie prawa karnego i procesowego oraz rodzinnego i spadkowego, w postaci 65 kazuistycznych artykułów. Za czasów króla Chlodwiga (rządził w latach 481–511) państwo frankońskie znacznie się rozrosło i objęło swoim zasięgiem także ludność rządzącą się prawem rzymskim, co wymusiło uregulowanie wewnętrznych stosunków prawnych. „Prawo salickie” jest spisany po łacinie zbiorem zwyczajów sądowych, przestępstw i wymierzanych za nie kar, a przede wszystkim odszkodowań i rekompensat za szkody. Do dnia dzisiejszego zachowało się około 70 rękopisów. Teksty te nie są jednolite. „Prawo salickie” odzwierciedlało stosunki prawne z czasów plemiennych. Mimo że organizacja rodowa była w owym czasie w stanie rozkładu, to jednak ród był głównym podmiotem prawnym – prawo przewidywało m.in. współodpowiedzialność sądową członków rodu. Ziemia była własnością indywidualną, ale dziedziczona mogła być tylko w linii męskiej. Gdy zabrakło męskiego dziedzica, ziemia przechodziła na własność rodu lub wspólnoty sąsiedzkiej. Na przestrzeni wieków prawo ulegało zmianom, systematyzacji i ponownemu wydaniu, zwłaszcza za czasów Karola Wielkiego i jego następców, którzy przetłumaczyli je na język staro-wysoko-niemiecki. Miałyby zastosowanie na ziemiach, które były częścią imperium Karolingów, zwłaszcza we Francji. Jednak nie miałyby to bezpośredniego zastosowania do praw dziedziczenia aż do XV w. Począwszy od XIV w., francuscy prawnicy zaczęli próbować zapewnić podstawy prawne, aby uniemożliwić kobietom objęcie tronu. Aby uzasadnić to wyłączenie, wykorzystano zwyczaje, prawo rzymskie i „kapłańskie” aspekty królestwa. Wyłączenie kobiet było szczególnie ważne dla szlachty Francji, kiedy Edward III, Anglik, próbował pretendować do francuskiego tronu poprzez zejście ze strony matki, co doprowadziło do wojny stuletniej. W 1410 r. pierwsza wzmianka o „Prawie salickim” pojawiła się w traktacie obalającym roszczenia Henryka IV, króla Anglii, do korony francuskiej. Ściśle mówiąc, nie było to właściwe zastosowanie prawa. Oryginalny kod nie dotyczył dziedziczenia

tytułów, lecz w traktacie tym ustanowiono precedens prawny, który odtąd będzie kojarzony z „Prawem salickim”. W XVI w. uczeni zajmujący się teorią władzy królewskiej promowali „Prawo salickie” jako podstawowe prawo Francji. Zostało ono wyraźnie użyte w celu odrzucenia kandydatury na tron francuski hiszpańskiego niemowlęcia Izabeli w 1593 r. Od tego czasu salickie prawo sukcesji zostało przyjęte jako podstawowa przesłanka prawna, chociaż podano również inne powody, dla których kobiety nie miały dostępu do korony. „Prawo salickie” było używane w tym kontekście we Francji do 1883 r. Na przestrzeni lat ulegało ono modyfikacji, ponieważ każdy władca dopisywał nowe bądź zmieniał sformułowania. „Prawo salickie” stanowiło pewnego rodzaju zbiór sądowych zwyczajów, wymierzanych kar za dokonane przestępstwa, a przede wszystkim odszkodowań i rekompensat za szkody. „Prawo salickie” zostało skodyfikowane przez Chlodwiga w latach 507–511. Pierwsze „Prawo salickie” stanowił kodeks karny i cywilny, który był spisany w pojedynczej nazwie „Franks Salian”. Jest to przede wszystkim taryfa składek pieniężnych, która precyzyjnie ustala za każdą wyrządzoną szkodę (zabójstwo, okaleczenie, kradzież) sumę przeznaczoną na zadośćuczynienie pokrzywdzonemu. Stawiennictwo w razie zabójstwa surowej kary zwanej „wergeld” miało na celu zapobiec utrwalaniu się cyklu prywatnej zemsty i wprowadzić rzymską ideę, że sprawiedliwość mieści się w sferze publicznej. Historycy doszli do wniosku, że prawo zostało napisane dla małej grupy wojowników Franków w celu umożliwienia rozliczenia swoich sporów. Omawiane ustawodawstwo daje nam obraz społeczeństwa wiejskiego, rolniczej społeczności, której źródła utrzymania tkwią w uprawie ziemi, hodowli, pszczelarstwie i rybołówstwie. „Prawo salickie” w przyszłych wiekach było wykorzystywane w wielkiej polityce. Jego system dotyczył wielu krajów o reżimach anarchicznych. Uchylenie „Prawa salickiego” doprowadzało niejednokrotnie do sporów, a nawet kilku wojen domowych w Hiszpanii, gdzie zostało przyjęte po wstąpieniu na tron w 1700 r. Filipa V, księcia francuskiego. W 1830 r. król Ferdynand VII zniósł „Prawo salickie”, promulgując sankcję pragmatyczną, która uczyniła jego córkę Izabellę dziedziczką i wykluczyła z tronu jego brata Karola. Ta decyzja doprowadziła do poważnego kryzysu sukcesyjnego w Hiszpanii, pierwszej wojny karlistów (1833–1846). Zauważyć można, że najprawdopodobniej do oddzielenia Wielkiego Księstwa Luksemburga od Niderlandów wykorzystano „Prawo salickie”. W rzeczywistości, po śmierci króla Wilhelma III w 1890 r. bez męskiego pochodzenia, Wilhelmina z Oranje-Nassau została królową Holandii, a Adolf z Nassau-Weilburg wstąpił na tron

luksemburski. „Prawo salickie” zostało uchylone w Danii w 1953, Szwecji w 1980 i w Belgii w 1991 r.¹.

Miejsca wydania i tłumaczenia (wybrane):

Wyd. J. du Tillet, 1549.

J. Herold, *Originum ac Germanicarum antiquitatum libri*, Bazylea 1557

Wyd. F. Pithou, Paryż 1602.

Wyd. T. Bignon, Paryż 1665.

La loi salique, wyd. J.M. Pardessus, Paryż 1843.

Prawo salickie: podług tekstu rękopisu Biblioteki Głównej Warszawskiej, wyd. R. Hube, Warszawa 1867 (<https://pbc.biaman.pl/dlibra/publication/2229/edition/2281/content>).

Lex Salica emendate nach den Codex Vossianus, wyd. A. Holder, Lipsk 1879.

Lex Salica, wyd. J.F. Behrend. Wydanie drugie poprawione i poszerzone przez R. Behrenda, Weimar 1897.

Lex Salica zum akademischen Gebrauche, wyd. H. Geoffcken, Lipsk 1898.

Lex Salica. 100 Titel–Text, wyd. K.A. Eckhardt, Weimar 1953.

Lex Salica, wyd. K.A. Eckhardt, w: *Monumenta Germaniae Historica. Leges nationum Germanicarum*, t. 4, cz. 2, Hanower 1969

Rozenkranz E., *Prawo salickie*, w: *Pomniki prawa*, wyd. R. Skeczkowski, Koszalin 1996, s. 170–174.

Prawo salickie, wstępem opatrzył i tekst przeł. E. Rozenkranz, Gdańsk 1990.

Miejsce przechowywania źródła:

Brak informacji o oryginale źródła. Zachowanych jest kilkadziesiąt rękopisów najstarszej wersji „Prawa salickiego”, cechujących się ciągłym podziałem na 65 artykułów.

Tekst źródła:

E. Rozenkranz, *Prawo salickie*, w: *Pomniki prawa*, wyd. R. Skeczkowski, Koszalin 1996, s. 170–174, 176–181, 183, 196–198, 200, 202, 226–227, 230–231.

[...]

---

¹ E. Rozenkranz, *Prawo salickie*, w: *Pomniki prawa*, wyd. R. Skeczkowski, Koszalin 1996, s. 128–147.

II O kradzieży wieprzów

§ 1

Jeżeli ktoś ukradnie prosię od maciory z zagrody i zostanie mu to udowodnione zostanie zasądzony na 120 denarów, co czyni 3 solidy.

§ 2

Jeżeli ktoś ukradnie prosię mogące żyć bez maciory i zostanie mu to udowodnione, zostanie zasądzony na 40 denarów, co czyni 1 solid oraz zapłatę wartości i kwoty za zwłokę.

§ 3

Jeżeli ktoś ukradnie dwuletnią świnię zostanie zasądzony na 15 solidów oraz zapłatę szkody i kwoty za zwłokę.

§ 4

Jeżeli ktoś ukradnie odyńca zostanie zasądzony na 700 denarów, co czyni 17,5 solida oraz zapłatę jego wartości i kwoty za zwłokę.

§ 5

Jeżeli ktoś ukradnie karmiącą maciorę zapłaci 700 denarów, co czyni 17,5 solida a ponadto zapłaci odszkodowanie i kwotę za zwłokę.

§ 6

Jeżeli ktoś ukradnie wieprza przeznaczonego na ofiarę, a ten kto postradał przy pomocy świadków udowodni, że było to zwierzę ofiarne zostanie zasądzony na 700 denarów, co czyni 17,5 solida oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 7

Jeżeli ktoś ukradnie wieprza przeznaczonego na ofiarę zostanie zasądzony na 600 denarów, co czyni 15 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 8

Jeżeli ktoś z trzody wykradnie 15 wieprzów zostanie zasądzony na 1400 denarów, co czyni 35 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 9

Jeżeli ktoś ukradnie 25 wieprzów skazany zostanie na 2500 denarów, co czyni 62,5 solida oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 10

Taki wymiar kary będzie stosowany w wypadku kradzieży aż do 50 wieprzów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

III O kradzieży zwierząt rogowych (bydła)

§ 1

Jeżeli ktoś ukradnie sysaka (cielę ssące mleko matki) zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 2

Jeżeli ktoś ukradnie roczne lub dwuletnie (zwierzę) zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oprócz wartości zwierzęcia i kwoty za zwłokę.

§ 3

Jeżeli ktoś ukradnie woła lub krowę zostanie skazany na 1400 denarów, co czyni 35 solidów oprócz odszkodowania za zwierzę i kwoty za zwłokę.

§ 4

Jeżeli ktoś ukradnie przewodzącego w stadzie krów z trzech wsi, a który nigdy nie był zaprzęgany do pracy, zostanie skazany na 1800 denarów, co czyni 45 solidów oprócz odszkodowania za szkodę i kwoty za zwłokę.

§ 5

Jeżeli ktoś ukradnie trzodę złożoną z 12 sztuk bydła zostanie skazany na 2500 denarów, co czyni 62,5 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 6

A dalsze kradzieże aż do 25 sztuk wyłącznie będą jednakowo osądzone.

IV O kradzieży owiec

§ 1

Jeżeli ktoś ukradnie jagnię zostanie zasądzony na 7 denarów oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 2

Jeżeli ktoś ukradnie rocznego lub dwuletniego barana zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 3

Jeżeli ktoś ukradnie 2 lub 3 owce zostanie skazany na 1400 denarów, co czyni 35 solidów oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 4

Powyższy wymiar kary będzie stosowany aż do kradzieży 40 owiec.

§ 5

Jeżeli ktoś ukradnie 50 lub więcej owiec zostanie skazany na 2500 denarów, co czyni 62,5 solida oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

V O kradzieży kóz

§ 1

Jeżeli ktoś ukradnie 3 kozy, zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 2

Jeżeli ktoś ukradnie więcej niż 3 kozy zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

VI O kradzieży psów

§ 1

Jeżeli ktoś ukradnie tresowanego psa łowieckiego zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 2

Jeżeli kto ukradnie charta – naganiacza zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 3

Jeżeli ktoś ukradnie lub zabije psa pasterskiego zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

VII O kradzieży ptaków

§ 1

Jeżeli ktoś ukradnie z drzewa sokoła zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 2

Jeżeli ktoś ukradnie sokoła z poprzeczki zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oprócz odszkodowania i zapłaty za zwłokę.

§ 3

Jeżeli ktoś ukradnie sokoła z klatki zamkniętej na klucz zostanie skazany na 1800 denarów, co czyni 45 solidów oprócz odszkodowania i zapłaty za zwłokę.

§ 4

Kto ukradnie krogulca zostanie skazany na 240 denarów, co czyni 6 solidów oprócz odszkodowania i zapłaty za zwłokę.

§ 5

Kto ukradnie koguta zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 6

Kto ukradnie kurę zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 7

Kto ukradnie oswojonego łabędzia lub żurawia zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 8

Kto ukradnie gęś domową lub kaczkę zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 9

Kto ukradnie ptaka z cudzego sidła zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

VIII O kradzieży drzew

§ 1

Kto zetnie lub uszkodzi (cudzą) jabłoń szlachetną zostanie skazany na 120 denarów, co czyni 3 solidy.

§ 2

Kto zetnie lub obłamie jabłoń szlachetną rosnącą w obrębie ogrodu lub winnicy zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 3

Kto w cudzym lesie zetnie lub podpali drewno budowlane zostanie skazany na 600 denarów co czyni 15 solidów.

§ 4

Kto w obcym lesie ukradnie drewno zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów.

IX O kradzieżach pszczół

§ 1

Kto ukradnie jeden lub więcej pni pszczół pozostających w zamknięciu i pod dachem zostanie skazany na 1800 denarów, co czyni 45 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 2

Kto ukradnie jeden lub więcej uli z pszczołami pozostającymi na otwartej przestrzeni zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

X O szkodach wyrządzonych w zasiewach lub innych ogrodzonych uprawach

§ 1

Kto zastanie w swoich zasiewach konia lub inne bydło nie może go pozabijać. Gdyby to jednak uczynił i obwieścił, winien wynagrodzić szkodę, a to co pozabijał zachowuje dla siebie. Jeżeli jednak tego nie ogłosił a zostanie mu to udowodnione zostanie on skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 2

Kto cudze zwierzę, konia lub wołu oznakuje zostanie skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 3

Kto w swoich zasiewach zastanie cudze bydło bez nadzoru i zamknie je w ukryciu nie ogłaszając tego, a część bydła zdechnie zostanie on skazany na 1400 denarów, co czyni 35 solidów oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 4

Kto przez swoje niedbalstwo wyrządzi krzywdę u wołu lub innego zwierzęcia i wyzna to swojemu panu winien wynagrodzić szkodę. Jeżeli jednak kłamie, a zostanie mu to udowodnione zostanie on skazany na 600 denarów, co czyni 15 solidów oprócz wynagrodzenia szkody i kwoty za zwłokę. [...]

XI O ukradzionych sługach lub niewolnych

§ 1

Jeżeli ktoś porwał innemu sługę lub służebną, co zostanie mu udowodnione, zostanie on skazany na 1400 denarów, co czyni 35 solidów oraz zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 2

Jeżeli ktoś porwie sługę lub służebną wartości 25 solidów lub jeżeli porwie, lub zabije pastucha, łowczego, kołodzieja czy masztalerza wartości 25 solidów zostanie skazany na 2400 denarów, co czyni 60 solidów, a ponadto na zapłatę odszkodowania i kwoty za zwłokę.

§ 3

Jeżeli sługa lub służebna wyniosą rzecz wykradzioną swojemu do jakiegoś wolnego człowieka, przyjmujący tę rzecz zostanie zasądzony na 600 denarów co czyni 15 solidów, a ponadto uiści odszkodowania i kwotę za zwłokę.

§ 4

Jeżeli wolny człowiek obecnego sługę nakłania do współudziału w kradzieży lub z nim urządza kradzież zostanie zasądzony na 600 denarów, co czyni 15 solidów. [...]

XXVI O draśnięciu ręki kobiety

§ 1

Jeżeli wolny człowiek dotknie rękę lub palec kobiety – zostanie zasądzony na 600 denarów, co czyni 15 solidów.

§ 2

Jeżeli zaś dotknie jej ramienia zostanie zasądzony na 1200 denarów, co czyni 30 solidów.

§ 3

Jeżeli zaś położy rękę na jej łokciu zostanie zasądzony na 1400 denarów, co czyni 35 solidów.

§ 4

Jeżeli ktoś dotknie kobiecej piersi zostanie zasądzony na 1800 denarów, co czyni 45 solidów. [...]

XXVIII O kradzieży łodzi spod klucza

Jeżeli ktoś ukradnie łódź spod klucza zostanie zasądzony na 1800 denarów, co czyni 45 solidów, oprócz odszkodowania i kwoty za zwłokę.

XXIX O kradzieży wyrządzonej w młynie

§ 1

Jeżeli wolny człowiek w cudzym młynie ukradnie zboże zostanie on zasądzony na rzecz młynarza na zapłatę 600 denarów, co czyni 15 solidów.

§ 2

Jeżeli zaś komuś innemu ukradnie zboże zostanie zasądzony na dalsze 15 solidów. [...]

XXXI O zabójstwie dzieci lub kobiet

§ 1

Jeżeli ktoś zabije chłopca niepostrzyżonego, poniżej 12 lat, zostanie skazany na 2400 denarów, co stanowi 600 solidów.

§ 2

Jeżeli ktoś uderzy kobietę w ciąży i z tego powodu ona umrze sprawca zostanie skazany na 12000 denarów, co czyni 300 solidów.

§ 3

Jeżeli ktoś uśmierci dziecię w łonie matki zostanie skazany na 4000 denarów, co czyni 100 solidów.

XXXII O uśmierceniu kobiety mogącej mieć dzieci

Jeżeli ktoś zabije wolną kobietę, która już mogła mieć dzieci, zostanie zasądzony na 24000 denarów, co czyni 600 solidów.

XXXIII O uśmierceniu kobiety powyżej średniego wieku

§ 1

Jeżeli ktoś zabije kobietę powyżej średniego wieku, kiedy już nie mogła mieć dzieci zostanie zasądzony na 8000 denarów, co czyni 200 solidów. [...]

XXXIV O czynach dzieci nieletnich

Jeżeli chłopak poniżej 12 lat wyrządzi jakieś przewinienie nie obarczy się go grzywną za naruszenie pokoju. [...]

XXXVII O wyzwoleniu

§ 1

Jeżeli ktoś obcego lita, który towarzyszy swojemu panu w wyprawie wojennej, wyzwoli w obecności króla poprzez rzucenie denara, ale bez zgody pana owego lita, zostanie zasądzony na 4000 denarów, co czyni 100 solidów. Natomiast majątek owego lita zostanie przyznany jego prawowitemu panu.

§ 2

Jeżeli ktoś cudzego sługę wyzwoli przed królem rzucając denara zostanie zasądzony na 1400 denarów, co czyni 35 solidów oprócz wyrównania straty. [...]

LXIX O zabójstwach ludzi wolnych

§ 1

Jeżeli wolny człowiek zabije Franka lub innego barbarzyńcę żyjącego pod Prawem Salickim zostanie zasądzony na 8000 denarów, co czyni 200 solidów.

§ 2

Jeżeli zaś utopi go w studni lub w wodzie zostanie on zasądzony na wielką główszczyznę w wysokości 24 000 denarów, co czyni 600 solidów.

§ 3

Jeżeli zaś ukryje go pod wiązkami lub gałęziami, lub go spali zostanie zasądzony na 24 000 denarów, co czyni 600 solidów.

§ 4

Jeżeli ktoś zabije dworzanina królewskiego zostanie zasądzony na 24 000 denarów, co czyni 600 solidów.

§ 5

Jeżeli zaś go wrzuci do wody lub do studni, lub ukryje pod wiązkami, lub gałęziami, lub innymi rzeczami zostanie zasądzony na 72 000 denarów, co czyni 1800 solidów.

§ 6

Jeżeli zostanie zabity Rzymianin, królewski współbiesiadnik, sprawca zostanie zasądzony na 12 000 denarów, co czyni 300 solidów.

§ 7

Jeżeli zaś zostanie zabity Rzymianin, posiadacz dóbr sprawca zostanie zasądzony na 4000 denarów, co czyni 100 solidów.

§ 8

Jeżeli ktoś zabije Rzymianina płacącego trybut zostanie zasądzony na 2800 denarów, co czyni 70 solidów. [...]

LXXII O zabójstwie człowieka będącego w drodze na wojnę

Jeżeli ktoś zabije wolnego człowieka żyjącego pod Prawem Salickim biorącego udział w wyprawie na wroga zostanie skazany na 8000 denarów, co czyni 200 solidów.

LXXIII O karze za zabójstwo

Jeżeli ktoś zabije czyjegoś ojca, połowa główszczyzny przypadnie synom, zaś ową pozostałą połowę dzielą między sobą bliscy pokrewni po ojcu jak i po matce, jeżeli by zaś z jednej strony czy to ojcowskiej czy matczynej nie było krewnych, część ta przypada skarbowi królewskiemu.

LXXIV O człowieku przez wroga okaleczonym a następnie zamordowanym

Jeżeli ktoś uśmierci wolnego człowieka bez rąk i bez nóg, którego nieprzyjaciele jego okaleczywszy porzucili na drodze, zostanie skazany na 4000 denarów, co czyni 100 solidów. [...]

LXXVI O podpaleniu bazyliki

Jeżeli ktoś podpali bazylikę zostanie zasądzony na 8000 denarów, co czyni 200 solidów.

LXXVII

Jeżeli ktoś obrabuje bazylikę zostanie zasądzony na 1200 denarów, co czyni 30 solidów. [...]

Słowniczek pojęć:

Denar – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/rzymski-pieniadz;3970784.html>

Solid – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/solid;3977445.html>

Odyniec – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/odyniec;3950114.html>

Chart – <https://sjp.pwn.pl/sjp/chart;2447855.html>

Krogulec – <https://sjp.pwn.pl/sjp/krogulec;2475310.html>

Masztalerz – <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/masztalerz.html>

Niepostrzyżony – nie będący jeszcze poddany postrzyżynom

Frank – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Frankowie;3902590.html>

Główszczyzna – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/glowszczyzna;3906161.html>

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Do jakiego rodzaju źródła należy „Prawo salickie”?
2. Dlaczego kradzieżom i innym szkodom dokonywanym na zwierzętach gospodarskich poświęcono w zbiorze praw tak dużo uwagi?
3. Co o warunkach życia Franków salickich można wnioskować na podstawie analizy poszczególnych artykułów „Prawa salickiego”?

4. Opisz strukturę społeczną Franków.
5. W jaki sposób można było uwolnić zniewolonego sługę?
6. Jak ustawodawca chronił najsłabszych, tj. kobiety i dzieci?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Czy któryś z przedstawionych wyżej artykułów może świadczyć o tym, że Frankowie salicycy utworzyli królestwo na terenach rzymskich?
2. Opisz zasługi Chlodwiga dla rozwoju państwa Franków.

Literatura pomocnicza:

Blumenstok A., *Studia nad historią własności nieruchomości u ludów germańskich. Stosunek człowieka do ziemi u Franków salickich przed wkroczeniem na terytorjum rzymskie*, Kraków 1891.

Faber G., *Merowingowie i Karolingowie*, przeł. Z. Jaworski, Warszawa 1994, s. 52

Rouche M., *Chlodwig król Franków*, przekł. K. Jamroz, Poznań 2015, s. 311–322.

Weinfurter S., *Niemcy w średniowieczu: 500–1500*, Warszawa 2010, s. 21–27.

Wood I., *Królestwa Merowingów. Władza – społeczeństwo – kultura: 450–751*, tłum. M. Wilk, Warszawa 2009, s. 126–131.

Zientara B., *Historia powszechna średniowiecza*, Warszawa 1996, s. 117–121.

Najważniejsze cezury:

„Prawo salickie” miało zostać spisane w latach 507–511. W 507 r. Chlodwig I zakończył jednoczenie większości terenów Galii po zwycięstwach odniesionych nad Alemanami i Wizygotami. W walce z wymienionym władcą zginął wówczas król Wizygotów Alaryk II. W 511 r. Chlodwig umiera. W tym samym roku stolica Indii została zajęta przez władcę Hunów Toramana, tym samym nastąpił kres politycznego znaczenia dynastii Guptów.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Karolina Maciaszek